

HÖGSKOLAN FÖR LÄRANDE
OCH KOMMUNIKATION
HÖGSKOLAN I JÖNKÖPING

Kvalitetsarbete på fritidshem

En undersökning om fritidspedagogers kvalitetsarbete

Emilie Nilsson
Cecilia Skoglund

Examensarbete 10 poäng
inom Allmänna Utbildningsområdet
Lärarytbildningen
Höstterminen 2006

Handledare
Ulli Samuelsson
Examinator
Ann Ludvigsson

SAMMANFATTNING

Emilie Nilsson och Cecilia Skoglund

Kvalitetsarbete på fritidshem

En undersökning om fritidspedagogers kvalitetsarbete

Antal sidor: 25

Syftet med studien är att undersöka hur fritidspedagoger ser på kvalitetsarbete samt ta reda på hur de går tillväga för att kvalitetsutveckla sin verksamhet. Vi vill även undersöka vilka förutsättningar fritidspedagogerna har för att kvalitetsutveckla sin verksamhet.

Våra frågeställningar är följande:

- Hur ser fritidspedagogerna på kvalitetsarbete?
- Hur kvalitetsutvecklar fritidspedagogerna fritidsverksamheten?
- Finns det likheter i fritidspedagogernas tillvägagångssätt i kvalitetsarbetet på olika skolor?
- Hur ser fritidspedagogerna på sina förutsättningar för kvalitetsarbete?

För att få svar på syfte och frågeställningar har vi använt oss av kvalitativ metod och intervjuer med fem fritidspedagoger.

Resultatet visar att fritidspedagogerna tycker att det är viktigt att utvärdera sin verksamhet och sitt arbete. Fritidspedagogerna anser att kvalitet inte kan mätas fullt ut eftersom kvalitet har med upplevelser och värderingar att göra. De ser också många svårigheter med kvalitetsarbete, bland annat att mäta och utvärdera en del mål. Utvärdering görs muntligt samt skriftligt genom enkäter en gång om året. Fritidspedagogerna kvalitetsutvecklar verksamheterna på liknande sätt. Skillnader kan vara mål och fokus vid utvärderingar samt hur de synliggör arbetet för dem själva och för föräldrarna. Fritidspedagogerna upplever att de har stöd till kvalitetsredovisningen men saknar stöd i den dagliga verksamheten av rektorn. Nästan alla fritidspedagoger anser att de inte har tillräckligt med tid till utvärderingar. En del fritidspedagoger upplever att skolverksamhet utvärderas i högre grad än fritidsverksamhet.

Sökord: Fritidshem, kvalitet, kvalitetsarbete, kvalitetsgranskning, utvärdering.

Postadress
Högskolan för lärande
och kommunikation (HLK)
Box 1026
551 11 JÖNKÖPING

Gatuadress
Gjuterigatan 5

Telefon
036-101000

Fax
036162585

Innehåll

1 Inledning	1
2 Bakgrund	2
2.1 Definition av kvalitet	2
2.2 Kvalitetsarbete	2
2.2.1 Kvalitetsgranskningar	3
2.2.2 Intern utvärdering	5
2.2.3 Metoder och underlag för utvärdering	6
2.2.4 Förutsättningar för kvalitetsarbete	7
3 Syfte och frågeställningar	9
4 Metod	10
4.1 Val av metod	10
4.2 Urval	10
4.3 Bortfall	10
4.4 Datainsamling	11
4.5 Analysmetod	11
4.6 Trovärdighet och tillförlitlighet	12
4.7 Redovisning av resultat	12
5 Resultat	14
5.1 Fritidspedagogernas syn på kvalitetsarbete	14
5.2 Tillvägagångssätt vid utvärderingar	15
5.3 Tillvägagångssätt vid synliggörande	16
5.4 Förutsättningar	18
5.5 Sammanfattning av resultat	19
6 Diskussion	20
6.1 Metoddiskussion	22
6.2 Vidare forskning	23
7 Referenser	24
Bilagor	
Bilaga 1	

1 Inledning

Under vår verksamhetsförlagda utbildning (VFU) kom vi i kontakt med några skolors kvalitetsredovisningar och blev därmed intresserade av ämnet kvalitetsarbete. Vi funderade över vad fritidspedagoger anser är kvalitet i deras verksamhet och hur de mäter det.

Vi ser att det är flera faktorer som påverkar kvaliteten på fritidshemmen. Många faktorer som till exempel nedskärningar kan pedagogerna inte själva styra över. Skolverket (2000a) skriver bland annat att de nedskärningar som gjorts under 1990-talet påverkat fritidshemmets kvalitet. Barngrupperna har blivit större, personaltätheten har minskat och lokaler har många gånger försämrats. Asplund Carlsson, Pramling Samuelsson och Kärrby (2001) har i sin forskning undersökt kvalitet i skolor och de har sett två andra faktorer som påverkar kvaliteten, vilka är pedagogernas förhållningssätt samt samspel med barnen. Som pedagog anser vi att man bör ha insikt om sig själv och sitt förhållningssätt, att veta vad man gör och varför. För att bli medveten ser vi att det är viktigt att utvärdera sitt arbete. Vår definition av god kvalitet är en skola som sätter eleven i första rummet. Har pedagogen till exempel bestämt en träff med en kollega får detta vänta då han/hon ser att någon elev mår dåligt. Kvalitet återfinns främst i samspelet mellan människor, att visa människor respekt, att visa att alla har ett värde, att förmedla värdegrunden och de värden som vårt samhälle bygger på.

Eftersom ämnet kvalitet är ett stort begrepp har vi valt att inrikta vår uppsats på utvärderingar. Med tanke på att utvärderingar är en del av vår yrkesroll tyckte vi att ämnesvalet var relevant. För att verksamheten ska hålla god kvalitet är det viktigt att pedagogerna ständigt utvärderar arbetet och verksamheten. Genom utvärderingar kan pedagogerna synliggöra arbetet för dem själva och för utomstående. Utvärderingar hjälper även pedagogerna att utveckla arbetet och verksamheten. Under vår VFU har vi erfarit att pedagogerna sällan utvärderar fritidsverksamheten. Vi ville därför undersöka hur fritidspedagoger ser på utvärderingar och hur de går tillväga för att utvärdera sin verksamhet och sitt arbete. Vi ville också undersöka vilka förutsättningar de har för att kvalitetsutveckla sin verksamhet.

2 Bakgrund

2.1 Definition av kvalitet

Kärrby (1992) skriver att begreppet kvalitet används i positiv bemärkelse och står för något bra. Inom varumarknaden handlar kvalitet om egenskaper, ju bättre egenskaper desto högre pris. Vad som är bra egenskaper värderas av producenten men det är inte säkert att konsumenterna uppfattar detta som bra kvalitet. Kvalitet har på senare tid även kopplats till offentliga verksamheter och inom skolan handlar kvaliteten inte om varor utan om tjänster. Henry (2006) beskriver kvalitet som inre egenskaper samt värderingar av de egenskaperna. Hur tjänsten upplevs kan variera från person till person eftersom man har olika önskemål och behov. Kärrby (1992) menar att kvalitet därmed blir något som bara kan definieras av användaren. Trots detta behöver samhället riktmärken att sträva efter, bland annat läroplaner och allmänna råd. Ur ett samhällsperspektiv innebär kvalitet att pedagogiska verksamheter når nationellt uppsatta mål, där kvaliteten bedöms efter den grad som målen uppnåts. Betydelsefullt för kvaliteten i skolan är även ledningens och pedagogernas kunskap om barns och ungdomars lärande och utveckling. Enligt Asplund Carlsson et al. (2001) är kvalitet inom en pedagogisk verksamhet inte bara en enda faktor utan flera olika faktorer som samverkar och binds ihop till en helhet. De skriver vidare att kvalitet kan innebära olika saker för olika kulturer, bedömningsunderlag och pedagogiska riktlinjer kan till exempel se olika ut i olika länder. Vad som ses som kvalitet inom ett land beror mycket på samhällets behov och därmed är kvalitet föränderligt i tid och rum.

2.2 Kvalitetsarbete

Settergren (2003) skriver att utvärderingar ska bygga på uppsatta mål. Målen behöver också vara konkreta och tydliga för att de ska kunna följas upp. Skolverkets rapport (2000a) visade att många av de fritidshem som de undersökte hade mål i sin verksamhet men alla hade inte sina mål nedskrivna. Lundgren (1996) uttrycker att kvalitetsarbete bland annat innebär att säkra kvalitet genom att se hur väl verksamheten når upp till uppsatta mål, vilket pedagogerna kan undersöka genom utvärderingar. Skolverket (2003) understryker vikten av utbildad personal och menar att utbildning medför en klarare syn och högre medvetenhet för yrkets uppdrag och verksamhetens målstyrning. Skolverket skriver vidare att fritidshemmets styrning och uppdrag har förändrats över tid. Fritidshemmet blev mer mål och resultatstyrts på 1990-talet då de flyttade från den sociala sektorn in i utbildningssystemet. Skolverket (2000a) skriver att innan var fritidshemmets uppgift att komplettera hemmet, fritidspedagoger hade

familjens behov som utgångspunkt. De utgick även från barnens behov, utveckling och intresse. Numera ska de även komplettera skolan och utöver det ska fritidshemmet erbjuda barnen en meningsfull fritid och stöd i deras utveckling. Enligt Skolverket (1999) ska fritidshemmet i stor utsträckning använda läroplanen, men de har inga direkta kunskapsmål som skolan har. De delar i läroplanen som ska användas fullt ut är de delar som till exempel berör värdegrund, förståelse, medmänsklighet, normer och värden.

Skolverket (1999) skriver att om fritidshemmet ska fullfölja sitt uppdrag bör de i största möjliga mån göra barnen och föräldrarna delaktiga i utvärderingar och planeringar.

Fritidspedagogerna kan till exempel göra barnen delaktiga i planering och utvärdering vid samlingar. Föräldrarna bör kunna komma med synpunkter till verksamheten och de måste få möjlighet att kunna påverka fritidshemmets verksamhet. Därmed är det viktigt att föräldrar får kontinuerlig information om fritidsverksamheten. Rapp (2006) menar att kontakten med barnen och föräldrarna är viktig för barnets framgång. För att stödja barnen måste pedagogen ha kunskap om barnets hela situation.

Förutom betydelsen av samverkan med föräldrarna anser Skolverket (1999) att en förutsättning vid kvalitetsarbete är samverkan mellan olika yrkeskategorier. I samverkan ska pedagogernas olika yrkesinriktningar bidra till att barnen får bättre möjligheter att få en allsidig utveckling. Samverkan innebär också möjlighet för pedagoger att utveckla en gemensam syn på barns och ungdomars utveckling, vilket har betydelse för verksamhetens kvalitet. I och med samverkan kan pedagogerna också få en större helhetssyn på barnen. I Lpo 94 står att: ”Samarbetsformer mellan förskoleklass, skola och fritidshem ska utvecklas för att berika varje elevs mångsidiga utveckling och lärande.” (Skolverket, 2006a, s.14) I samverkan är det viktigt att pedagogerna får möjlighet att planera, dokumentera och utvärdera verksamheten ihop (Skolverket, 1999). Enligt skolverkets rapport (2000a) planerade och utvärderade vissa arbetslag både skol- och fritidsverksamheten ihop, men det var inte så vanligt. Skolverkets rapport (2006b) visar att i samverkan och integration dominerar ofta skolverksamhet.

2.2.1 Kvalitetsgranskningar

Pedagogiska verksamheter har idag ett ökat tryck på att visa upp vad de står för och vad de har för resultat. Detta beror bland annat på att kommuner idag har större friheter att själva utforma sina verksamheter än de haft förr (Skolverket, 2003). Kärrby (2000) menar att tanken med kvalitetsgranskningar är att se hur väl verksamheterna når upp till nationellt uppsatta

mål, att alla har rätt till likvärdig utbildning och omsorg. Regeringen (1996/97:112) understryker att alla verksamheter ska hålla hög kvalitet och menar att kvaliteten ska prioriteras. Regeringen beslutade om en förordning som kräver att alla verksamheter ska göra årliga kvalitetsgranskningar och redovisningar, förordningen gäller från och med 1999. Skolverket (2000b) uttrycker att kvalitetsredovisning inte innebär nya uppgifter för pedagogerna eftersom utvärdering är något som pedagogerna ändå gör. Däremot innebär kvalitetsredovisning att det är tydligare hur pedagogerna ska gå tillväga vid utvärderingar. Efter verksamheterna gjort en kvalitetsredovisning ska de redovisa sitt resultat till kommunen som i sin tur redovisar resultatet till Skolverket.

Kvalitetsgranskningar kan göras både internt och externt. Den interna utvärderingen görs av dem som är involverade i den pedagogiska verksamheten. Kvalitetsredovisningen är ett exempel på en intern granskning. Den externa granskningen görs av utomstående som inte är involverade i det som ska granskas, det kan vara skolverkets utbildningsinspektion eller någon annan oberoende person (Läraryrket & Lärarnas riksförbund, 2005). Rapp (2006) skriver att Skolverkets utbildningsinspektion granskar sju områden i verksamheterna för att se om de håller nationella bestämmelser. Dessa sju områden är indelade i tre huvudområden. Det första huvudområdet är resultat och berör normer, värden och kunskap. Det andra huvudområdet berör verksamheten som till exempel arbetsmiljö, delaktighet, undervisning och styrning av kvalitetsarbete. Det sista huvudområdet är förutsättningarna som berör resurser och tillgången till omsorg och utbildning. Vid en granskning noteras förbättringsområden och kritikområden som verksamheten bör utveckla. Skolverket (2005) rapporterar att deras utbildningsinspektion mellan år 2003 och 2009 gör en kvalitetsgranskning i alla pedagogiska verksamheter i hela landet. Fejan Ljunghill (2005) menar att varje skola kan ha olika utvecklingsbehov och därmed är det viktigt att skolan inte bara fokuserar på resultatet från granskningen. Hon anser också att man bör vara kritisk till internationella jämförelser mellan skolor, vilket beror på att internationella undersökningar bara mäter delar av helheten. Sedan kan även arbetssätt och metoder variera mellan länder och därför blir det också svårt att bara jämföra resultat. Även Sjøberg (2005) är tveksam till att jämföra kvalitet inom olika länder eftersom länderna har olika läroplaner. Han skriver att internationella inspektioner som Programme for International Student Assessment (PISA) och Trends in International Mathematics and Science Study (TIMSS) har en del svagheter. TIMSS har utvecklat en internationell läroplan som mätinstrument och bygger på likheter i femtio länder, alla olikheter som exempelvis kultur eller politik har bortsetts. Sjøberg (2005) är skeptisk till denna läroplan eftersom den bygger på en gemensam norm trots olikheter och

även PISA har denna svaghet. Skillnaderna är att PISA bara mäter kvalitet i industriella länder och de mäter inte efter en gemensam läroplan, men vad exakt de utgår ifrån är inte helt klart.

2.2.2 Intern utvärdering

Enligt Fejan Ljunghill (2005) har USA och England kommit längre än Sverige med den interna utvärderingen. Skolor i England har varit hårt granskade av en extern inspektion kallad Office for standards in education (Ofsted) där inspektioner till stor del bara bedömde kvalitet efter skolresultat. På en del skolor där resultat var svaga blev till och med en del pedagoger avskedade. Inspektionerna fick mycket kritik av både lärare och fackförbund och fick därför ändra karaktär. Numera försöker de rikta blickarna på den interna utvärderingens betydelse för skolutveckling. I ett flertal Europeiska länder har blickarna börjat riktas allt mer inåt. Den interna utvärderingen ses som ett viktigt instrument för utveckling. Därmed inte sagt att externa skolinspektioner är helt att förkasta, de kan fungera som ett hjälpmedel för utveckling, men skolan behöver först och främst en inre och kontinuerlig utvärdering för att utveckling ska ske. Scherp (2005) uttrycker att kvalitet beror på helheten som till stor del innefattar uppdraget. Han skriver att vissa kommuner tar barnens och föräldrarnas nöjdhet samt skolresultat som enda indikator för kvalitet, vilket inte ger en helhetsbild av kvaliteten. Pedagoger, ledning och elever bör formulera och diskutera hur man på bästa sätt bidrar till barnens lärande och utveckling. Det pedagoger sedan behöver göra är att undersöka hur väl de lyckas förverkliga detta i praktiken.

Innehållet i utvärderingarna kan variera eftersom pedagogerna själva bestämmer vad som ska utvärderas och varför (Läraryrket, 2005). Macbeth och McGlynn (2002) menar dock att utvärderingar bör innehålla granskningar av ledarskap, elevernas lärande, samt utvärderingar kring kulturen och klimatet på skolan. Kultur och klimat används ofta synonymt men det finns skillnader mellan dem. Klimat kan beskrivas som en känsla som infinner sig då man blir bemött på ett positivt eller negativt sätt eller då man påverkas av skolans fysiska utseende. Kultur är något som byggs upp under en längre tid och handlar ofta om lärarnas värderingar, attityder och övertygelser. I en kultur finns också ofta gemensamma tankar kring hur man ska göra. För en utomstående är kulturen svårare att komma åt på djupet än klimatet. Enligt Dalin och Rust (1996) återfinns kulturen i tre olika nivåer. En nivå i kulturen innebär pedagogernas överensstämde men osynliga kunskap kring uppdrag som grundar sig på värderingar och koder. En annan nivå i kulturen handlar om förväntningar, etablerade värderingar och normer, där normerna styrs av institutionella regler. Ytterligare en nivå innefattar pedagogernas

personliga värderingar, åsikter och fördomar. Denna aspekt i kulturen är subjektiv och utgår från intuition. Enligt Macbeth & Mcglynn (2002) är tanken med utvärderingar kring kultur inte att uppvisa bra eller dålig kvalitet. Utvärderingarna är till för att hjälpa pedagogerna öppna upp för vad de egentligen tänker så att de kan komma till insikt. Frågeställningar som pedagoger till exempel kan fundera över är: Hur öppet lyssnar vi på andras åsikter? Hur arbetar vi med avvikande uppfattningar? Hur stort värde sätter vi egentligen på att lära oss av varandra? För att få en uppfattning om klimat och kultur kan till exempel mätinstrument användas där en bedömning görs efter skalor. Settergren (2003) menar att en förutsättning för kvalitetsarbete är att pedagogerna ständigt utvärderar sig själva och sin verksamhet. Genom utvärdering av verksamheten kan pedagogerna visa upp det som fungerar bra och förbättra det som fungerar sämre. Det viktiga är inte utvärderingen i sig, utan att pedagogerna drar lärdom av det de kommer fram till. Benford (1999) anser att det är viktigt att även dra lärdom av andra verksamheters utvärderingar. Skolverkets lägesrapport (2006b) visar att fritidspedagoger är dåliga på att utvärdera fritidsverksamheten. Skolverket skriver vidare att om fritidspedagogerna inte utvärderar finns det inga möjligheter att förändra och utveckla deras arbete.

2.2.3 Metoder och underlag för utvärdering

För att analysera skolans kvalitet har olika metoder utvecklats. Metoderna kan ha olika perspektiv och fokus och därför bör verksamheten tänka igenom och granska vilken metod som passar för just dem (Lander, 1995). Macbeth & Mcglynn (2002) skriver att olika metoder kan skilja sig i sättet att mäta kvalitet där fokus kan ligga på kunskaper eller utveckling. Ett perspektiv att se på utvärdering är att elevernas resultat ger en beskrivning av skolans kvalitet. Detta sätt att se på utvärdering saknar många av de faktorer som också påverkar kvaliteten. Skolkunskaper är inte isolerade faktorer utan eleven påverkas också av den omgivning och kultur som finns i skolan. Kultur skapas även utanför skolans väggar och är något som eleverna bär med sig, vilket pedagoger även bör tänka på i sina utvärderingar.

Kärrby, Sheridan, Giota, Däversjö Ogefelt, och Björck (2003) beskriver en metod som hjälper pedagogerna att utvärdera lärandemiljön. Metoden kallas för Pedagogisk Kvalitet i Skolan (PQS). Den är utvecklad efter en amerikansk modell kallad Early Childhood Environment Rating Scale (ECERS). Metoden kan användas inom skolan, förskolan och fritidshem och den fokuserar inte på barnens prestationer utan på deras utveckling. PQS är ett hjälpmedel för att fastställa kvalitet med hjälp av både inre och yttre utvärderingar. Johansson (2001) beskriver en annan metod som kan användas för utvärdering. Metoden kallas för Bedömning,

Reflektion, Utveckling och Kvalitet (BRUK). Den utvecklades för att flera undersökningar visat att skolor var dåliga på utvärderingar. BRUK kan användas för självvärdering på verksamhetsnivå och som underlag för kvalitetsbedömningar. Johanson skriver vidare att det kan vara en bra idé att använda sig av fler verktyg för bedömningar, ju fler verktyg man använder sig av desto säkrare är det att resultaten speglar verkligheten. Enligt Johansson (2001) är en del mål svåra att mäta och utvärdera och därmed är det bra om pedagogerna har flera olika metoder för utvärdering. Settergren (2003) skriver att det behövs tydligt underlag för att undersöka verksamhetens kvalitet, vilket kan vara olika dokumentationer, observationer, enkäter, filminspelningar och pedagogiska diskussioner. Skolverket (1999) skriver att loggböcker och anteckningar kan hjälpa pedagogerna att synliggöra verksamheten och fungera som ett underlag vid utvärderingar. Enligt Skolverket (2000a) var det inte vanligt att fritidspedagogerna dokumenterade sin verksamhet.

2.2.4 Förutsättningar för kvalitetsarbete

En förutsättning för kvalitetsarbete är bland annat att pedagogerna får stöd av rektorn. I SOU (1988:20) står det att skolledaren har huvudansvaret för att förmedla läroplanens mål och riktlinjer i verksamheten. För att de ska kunna göra detta måste skolledaren ha en god kännedom om riktlinjerna och vilka motiv som ligger bakom. Rapp (2006) skriver att mål som är svårtolkade handlar mest om att de inte är riktigt preciserade. En grund för framgångsrikt utvecklingsarbete ligger i en tydlig struktur där medarbetare har kunskap om vad som förväntas av dem. Skolledarens uppgift är även att tolka uppdraget och i sin tur sprida kunskapen till pedagogerna. I SOU (1988:20) står det vidare att skolledaren måste ha möjlighet att påverka pedagoger i verksamheten genom till exempel lektionsbesök och samtal med pedagogerna. Skolledarens viktiga roll är att stödja, stimulera och även ibland förändra pedagogerna så att de strävar efter att utveckla verksamheten efter fastställda mål och riktlinjer. Skolledaren har en stor betydelse för verksamhetens framgång. Dalin (1994) uttrycker att i Storbritannien beror skolans utveckling och framgång mest på skolledningen.

En annan förutsättning för kvalitet är att pedagogerna får tillräckligt med tid till kvalitetsarbete (Lundberg, 2004). I skolverkets rapport (2000a) framgick det att tiden till planeringar i arbetslaget varierade mellan olika verksamheter. Lundberg (2004) skriver att ett kvalitetsarbete innebär en process där genomgång av alla delar i planeringscirkeln har betydelse. Upplevs tiden som en bristvara redan i början av planeringsfasen så är risken stor att pedagogerna inte slutför det som de påbörjat. Tiden har betydelse för att pedagogerna ska kunna utveckla en gemensam och medveten strävan i verksamheten, för att möjliggöra detta

behöver de tid till djupgående diskussioner. Synliggörandet av verksamheten hjälper pedagogerna att se vad som kan förändras. För att utveckla gemensamma tankar är det även viktigt med ett tillåtande och öppet klimat. Enligt Johansson (1999) är det inte så vanligt att pedagogerna har pedagogiska diskussioner i verksamheten, det blir mest praktiska frågor som får störst utrymme i planeringar.

3 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka hur fritidspedagoger ser på kvalitetsarbete samt ta reda på hur de går tillväga för att kvalitetsutveckla sin verksamhet. Vi vill även undersöka vilka förutsättningar fritidspedagogerna har för att kvalitetsutveckla sin verksamhet.

Frågeställningar:

- Hur ser fritidspedagogerna på kvalitetsarbete?
- Hur kvalitetsutvecklar fritidspedagogerna fritidsverksamheten?
- Finns det likheter i fritidspedagogernas tillvägagångssätt i kvalitetsarbetet på olika skolor?
- Hur ser fritidspedagogerna på sina förutsättningar för kvalitetsarbete?

4 Metod

4.1 Val av metod

Bryman (2002) skriver att kvalitativ metod innebär att undersöka likheter, mönster och samband, vilket vi såg passade för vår undersökning. Enligt Trost (2005) bör forskaren utgå från frågeställning och syfte vid val av metod, vilket vi gjorde. Vårt syfte handlar om att få förståelse och inblick i ett fenomen och därför valde vi intervju som tillvägagångssätt. Med intervju skulle vi också kunna ställa följdfrågor samt utveckla frågorna. Vi valde också intervju för att inte styra respondenterna för mycket, vi var ute efter att upptäcka nya saker inom området. Intervjufrågorna var därför av öppen karaktär (Se bilaga 1).

4.2 Urval

Vi har valt att intervjua fem fritidspedagoger inom samma geografiska område. Antalet respondenter var inte bestämt från början, om intervjumaterialet inte var tillräckligt omfattande skulle vi ha intervjuat fler fritidspedagoger. Trost (2005) samt Starrin och Svensson (1994) skriver att i kvalitativa studier vill forskarna få stor variation på urvalet. I vårt fall ville vi ha variation på skolornas belägenhet. Vi ville välja skolorna objektivt och valde därför att ta ut skolorna slumpmässigt. Vi valde också att ta bort de skolor vi haft erfarenhet från sedan tidigare på grund av att vi inte ville ha någon förkunskap eller förutfattad bild av skolan, vilket vi såg kunde påverka analysen. Urvalet av skolorna gick till på det sättet att vi skrev en lista på alla grundskolor inom kommunen, skolorna hittade vi på kommunens hemsida. De listades med siffror, därefter skrev vi lappar på de siffrorna och drog sedan fem lotter. Urvalet av respondenterna har skett genom ett bekvämlighetsurval. Vi valde ett fritidshem inom skolan och de fritidspedagoger som var tillgängliga när vi ringde förfrågades om de ville delta i vår undersökning. Trost (2005) skriver att det vid första kontakten är viktigt att tala om syfte och hur länge undersökningen ska pågå, vilket vi gjorde. Vi berättade även om anonymitet och vårt tillvägagångssätt och frågade om vi fick spela in intervjuerna på band.

4.3 Bortfall

När vi ringde upp respondenterna var det två personer som inte ville delta i undersökningen. En anledning var tidsbrist och en annan hänvisade till brist på kunskap i ämnet. Först försökte

vi få tag på andra respondenter inom samma skola, men eftersom ingen svarade valde vi därför att dra två nya lotter.

4.4 Datainsamling

Innan vi genomförde våra intervjuer undersökte vi om våra frågor var förståeliga genom en pilotstudie. Den gjordes på en lärare inom grundskolan, men eftersom vi ville ha med fritidspedagoger i undersökningen valde vi att inte ta med denna intervju i resultatet. Frågorna visade sig inte vara krångliga eller svårtolkade, dock formulerade vi om någon fråga. Vi har inte någon medveten ordning i frågorna, vår tanke var att varje fråga skulle fungera som en viktig enhet i sig. För att undvika tillgjorda svar valde vi att inte lämna ut intervjufrågorna i förväg. Vid genomförandet av intervjun gav vi en kortfattad presentation av oss själva. Vi berättade kortfattat om syftet för att inte påverka respondenterna för mycket. Vi talade även om etiska riktlinjer som vår tystnadsplikt, deras anonymitet och att de när som helst kunde avbryta intervjun eller välja att inte svara på någon fråga. Vi berättade också hur svaren skulle behandlas i resultatet. Detta gjorde vi för att skapa en trygghet och ett förtroende. Alla intervjuer spelades in efter samtycke med respondenterna. Ejvegård (1996) skriver att bandspelare kan hämma vissa respondenter, fördelarna är att intervjuarna kan lyssna på intervjun flera gånger. Vid intervjun var vi med båda två där en av oss skrev anteckningar ifall materialet skulle gå förlorat och den andra intervjuade. Trost (2005) skriver att respondenten kan känna sig i underläge när det är två som intervjuar och för att kringgå detta satt den som inte intervjuade lite i bakgrunden. Tanken med att vara två var att få en klarare bild av intervjun, som vi sedan kunde tänka på i analysprocessen. Längden på intervjuerna varierade mellan 8-40 minuter. Efter intervjuns slut gav vi respondenterna en liten gåva som tack, vi underströk även att just deras insats bidragit till en viktig del i forskningen.

4.5 Analysmetod

Starrin och Svensson (1994) skriver att tolkning även sker under intervjun, hur intervjun förmedlas och vad som förmedlas. Eftersom vi var två under intervjun såg vi detta som fördel under tolkningen. Efter varje intervju lyssnade vi på inspelningarna och skrev ner intervjuerna ordagrant i Word, därefter skrev vi ut intervjuerna. Vi analyserade intervjuerna var för sig för att se om vi kom fram till samma saker, detta för att minska feltolkningar. Vid analysen tog vi inspiration av Starrin och Svensson (1994) samt Trost (2005). För att få en helhetsbild av intervjuerna läste vi först igenom texterna flera gånger. Därefter strök vi under teman och områden med olika överstrykningspennor och de teman och områden som var lika stryktes

under med samma färger. Vi gjorde också anteckningar i marginalen och tog ut nyckelbegrepp som var relevanta för vår studie. Sedan jämförde vi materialen mot varandra och uppmärksammade dem på ett mer systematiskt sätt. Vi jämförde vad olika personer svarat och försökte förstå delens relation till helheten. Vi försökte finna mönster, helheter och likheter. Vi grupperade sedan ihop olika enheter och hittade därmed olika kategorier. Efter att vi på varsitt håll analyserat all data diskuterade vi ihop oss om det slutgiltiga resultatet. Vi fann fyra huvudrubriker: fritidspedagogernas syn på kvalitetsarbete; tillvägagångssätt vid utvärderingar; tillvägagångssätt vid synliggörande; förutsättningar. Dessa fyra huvudrubriker presenteras i resultatet.

4.6 Trovärdighet och tillförlitlighet

Vi ansåg att intervju var en lämplig metod för att komma åt svaren på vårt syfte och frågeställningar. Vi ser att trovärdigheten påverkas av valet av metod, vi valde intervju för att inte styra respondenterna för mycket och för att vi inte ville anlägga ett perspektiv där vi har förutfattade meningar om fenomenet. Kvale (1997) skriver att forskarna ska undvika ledande frågor eftersom det kan påverka trovärdigheten i resultatet. Vid utformningen av frågorna undvek vi därmed frågor som var ledande. Vi diskuterade också kring var och en av dem, om de var relevanta och tillförlitliga för vår undersökning. Bell (2000) skriver att forskarna bör undersöka hur väl frågorna fungerar i praktiken innan intervjun görs. Detta gjorde vi genom vår pilotstudie som vi tidigare nämnt. Personen som ställde upp på pilotstudien fick veta syftet med uppsatsen och kunde därigenom hjälpa oss att se hur väl frågorna skulle fungera för vårt syfte. Pilotstudien hjälpte oss även att formulera om en del frågor som var otydliga eller irrelevanta för vår undersökning. För att öka tillförlitligheten i vår undersökning har vi också som tidigare nämnts analyserat resultatet var för sig. I och med att vi gjorde detta såg vi att vi kommit fram till liknande saker, dock var det några detaljer som inte stämde överens som vi förändrade. Vi har ett ganska litet urval, men tanken var inte att generalisera utan att få en bild av hur kvalitetsarbete kan se ut på några skolor. Vårt resultat är således inte generellt för alla fritidspedagoger.

4.7 Redovisning av resultat

Utav våra respondenter var en utbildad förskollärare och fyra utbildade fritidspedagoger där samtliga arbetade på fritidshem. I resultatet kallar vi därför alla för fritidspedagoger. Vi är inte ute efter att jämföra mellan kön och kommer därför också att benämna alla som kvinnliga fritidspedagoger, oberoende av deras egentliga kön. För att få en uppfattning av hur många

det är av fritidspedagogerna som säger något i resultatet använder vi: en fritidspedagog; ett par av fritidspedagogerna; en del av fritidspedagogerna; nästan alla fritidspedagoger; samtliga fritidspedagoger. När vi citerar i resultatet har vi formulerat om orden något. Enligt Trost (2005) kan det vara känsligt att citera precis det som respondenten säger eftersom talspråk kan vara genant.

5 Resultat

5.1 Fritidspedagogernas syn på kvalitetsarbete

Samtliga fritidspedagoger anser att det är viktigt att utvärdera för att de ska kunna utveckla verksamheten och sig själva. Ett par av fritidspedagogerna säger att det är utvecklande för dem själva och för verksamheten att ha några studenter som kan hjälpa dem att se verksamheten med nya ögon. En av dem säger: *”Att ha en student här som ser hur man jobbar kan hjälpa en att tänka till, man blir hemmablind ibland.”* En del av fritidspedagogerna uttrycker att utvärderingar är nyttiga för att inte göra om samma fel en gång till och för att förnya sig. Nästan alla fritidspedagoger säger att de utvärderar för sin egen och barnens skull. En utav dem uttrycker detta på följande sätt: *”Barnen skulle inte acceptera att vi gör om samma tabbe hela tiden.”* En fritidspedagog säger att utvärdering även görs för föräldrarnas skull. God kvalitet handlar för samtliga fritidspedagoger om att barnen ska ha det bra, att de trivs och är trygga. En fritidspedagog tillägger att kvalitet har med stämning att göra och säger att stämningen i personalgruppen påverkar barngruppen och föräldrarna. Ett par av fritidspedagogerna berättar att de försöker få en så varierade verksamhet som möjligt för att hålla god kvalitet.

Samtliga fritidspedagoger anser att kvalitet har med en upplevelse och värdering att göra och kan därför inte mätas fullt ut. Ett par av fritidspedagogerna anser att kvalitet kan mätas av andra. En av dem nämner att föräldrar kan uppleva och mötas av klimatet. Upplevelsen av klimatet innebär i sig en bedömning, där föräldrarna kan mäta det. Några andra fritidspedagoger menar att kvalitet kan mätas av dem själva. En av dem säger att föräldrar kanske inte alltid vet vilka motiv som ligger bakom det som fritidspedagogerna gör. Detta uttrycks på följande sätt: *”Tänk er att en förälder åker förbi i sin bil och ser oss vuxna stå och prata med kaffekopparna i handen, då kommer de kanske tycka att det ser jättedåligt ut, men för oss så är det jättebra för vi ser att barnen klarar sig själva och att det inte är några konflikter.”* En annan fritidspedagog menar att det viktigaste inte är att mäta kvalitet i sig utan att arbetslag blir medvetna. Hon ser även att det inte riktigt går att jämföra kvalitet mellan olika skolor eftersom de har olika förutsättningar och behov.

Samtliga fritidspedagoger anser att många mål i fritidsverksamheten är svåra att mäta och utvärdera. De menar att det är lättare att mäta synliga saker som till exempel resultat. Något som exempelvis en del fritidspedagoger säger kan vara svårt är då mål är luddiga eller svårtolkade. En av dem frågar sig bland annat: *”Vad innebär det att se och möta varje barn,*

är det att man ska ha sagt hej varje dag, att man haft ögonkontakt med alla eller att man ska ha spelat spel med dem?” Ett annat exempel på ett svårtolkat mål som en del nämner kan vara att utvärdera och mäta barnens sociala kompetens. När målen blir svårtolkade eller luddiga ser även en del fritidspedagoger att det kan vara svårt att skriva ner utvärderingarna på papper. Att formulera sig på papper ses också som något som tar tid.

En del fritidspedagoger talar också om att de ser att olika yrkeskulturer kan försvåra samarbetet i kvalitetsarbetet. En av dem säger att: *”vissa saker är så rotade med traditioner och yrkeskultur, hur mycket man än analyserar och hur mycket man än vill utveckla, så har man ett helt berg av yrkeskultur att spränga, det ni mina vänner, det är utmaningar det.”*

5.2 Tillvägagångssätt vid utvärderingar

Samtliga fritidspedagoger berättar att de gör en större utvärdering av fritidsverksamheten varje år som ingår i skolans kvalitetsredovisning. Kvalitetsredovisningen ses av samtliga fritidspedagoger som en form av verksamhetskontroll som de har fått i uppdrag av rektorn. Samtliga fritidspedagoger säger att rektorn gett tydliga instruktioner för kvalitetsredovisningen, de vet hur de ska gå tillväga. Alla som är berörda av fritidsverksamheten är med och utvärderar verksamheten. Föräldrar och barn får fylla i enkäter om hur de upplever verksamheten. På en del skolor får även personalen granska sitt eget arbetssätt genom att redovisa hur de jobbar med olika mål. På en del fritidshem görs enkäterna till barn och föräldrar av fritidspedagogerna själva och på andra görs de av en skolutvecklingsgrupp. Samtliga enkäter består ändå av graderingar mellan ett till fyra, till exempel dåligt, mindre bra, bra och jättebra. Enkäter för barn görs med utgångspunkt från deras ålder där yngre barn till exempel kan få glada gubbar i stället för siffror. När själva enkäten fylls i kan fritidspedagogerna behöva hjälpa de yngre barnen. Samtliga enkäter lämnas sedan till rektorn för samanställning.

Förutom den större utvärderingen som görs varje år berättar fritidspedagogerna att de också har möjlighet att utvärdera fritidsverksamheten på deras egna planeringar som sker varje vecka. Planeringstillfällena ses också som en möjlighet att ventilera om saker som hänt i veckan. Nästan alla berättar att den tiden mest går åt till att planera verksamheten och säger att det inte blir mycket tid kvar till att utvärdera. De menar att det är så mycket som ska hinnas med. Men när de väl utvärderar kan de till exempel prata om varför saker gick som det gick och hur de ska göra för att det ska bli bättre. Beroende på vilka mål de har i verksamheten kan de ha olika fokus vid utvärderingar. Exempel på ett mål i en verksamhet är

att synliggöra barnen på ett positivt sätt. I en annan verksamhet har de bland annat mål som att barnen ska bli goda kamrater och att de ska få en meningsfull fritid.

Samtliga fritidspedagoger nämner att de har målen i åtanke i den dagliga verksamheten, mål som till exempel att se och möta varje barn. En del säger också att de är lyhörda inför barnen, de försöker se hur barnen reagerar och mår. De menar att utvärderingar därmed pågår hela tiden i den dagliga fritidsverksamheten. Samtliga fritidspedagoger säger också att utvärderingar sker genom muntliga överenskommelser mellan kollegorna. Utvärderingar sker genom en kontinuerlig registrering av omgivningen, är det något som inte är bra så försöker de åtgärda detta direkt. De försöker till exempel se om något saknas eller behöver förändras. Nästan alla fritidspedagoger gör barnen delaktiga i den dagliga verksamheten. De frågar till exempel barnen hur de tycker att en aktivitet varit och vad de vill göra. En av dem säger: *”I och med att vi frågar barnen vad de vill göra får man även in elevdemokratins i verksamheten.”*

Samtliga fritidspedagoger jobbar vidare efter deras utvärderingar på ett eller annat sätt, ett par av fritidspedagoger säger att de försöker åtgärda det som varit dåligt. En av fritidspedagogerna säger även att de försöker förändra sitt arbetssätt. En annan pedagog säger att de sätter upp nya mål som de försöker följa, en annan menar att de samtalar om det som hänt. En av fritidspedagogerna säger att de efter utvärderingar och uppföljningar av fritidsverksamheten försöker hålla samma riktlinjer så att de drar åt samma håll. Hon påpekar dock att det inte alltid är lätt eftersom människor tycker och tänker på olika sätt.

Ett par fritidspedagoger berättar att i deras verksamheter har skolan och fritidshemmet gemensamma mål som de strävar mot och som de utvärderar tillsammans. En av dem berättar bland annat att lärare och fritidspedagoger får tillfälle att utvärdera på konferenser varje vecka och då är även skolledningen med varannan gång. Ovannämnda fritidspedagoger säger att de tar mycket hjälp av varandra i arbetslaget och en av fritidspedagogerna säger att: *”även om vi inte alltid är involverade i varandras verksamheter, kan vi komma med förslag till varandra i arbetslaget.”*

5.3 Tillvägagångssätt vid synliggörande

Fritidspedagogerna har olika tillvägagångssätt för att synliggöra den pedagogiska verksamheten för föräldrarna. Nästan alla fritidspedagoger synliggör sin verksamhet genom skriftlig text till exempel via brev och foldrar som föräldrar får. Nästan alla sätter även upp lappar med deras mål i korridorerna. Skillnaderna mellan verksamheterna är hur ofta informationen ges ut och hur den förmedlas. På ett fritidshem skickas veckobrev hem till

föräldrar och där står det vad som händer i fritidsverksamheten. En fritidspedagog berättar att de tar upp fritidshemmets mål på föräldramöten där de berättar att fritidshemmet har en friare målsättning än skolan. Samtliga av fritidspedagogerna har drop-in, där de synliggör verksamheten för föräldrar. En del av fritidspedagogerna nämner att kommunikation med föräldrarna också sker när barnen lämnas och hämtas. Föräldrar kan även se vad deras barn har gjort i fritidsverksamheten genom kort som nästan alla fritidspedagogerna sätter upp på fritidshemmen. Fritidspedagogerna nämner att fotografierna är en form av dokumentation och synliggörande av verksamheten.

För att synliggöra det pedagogiska arbetet för dem själva har fritidspedagogerna även olika tillvägagångssätt. Ett par av pedagogerna har pedagogiska diskussioner i arbetslag. De säger att pedagogiska diskussioner sker mycket sällan men att dessa diskussioner är väldigt givande eftersom värderingar och förhållningssätt kan synliggöras. De menar att det är viktigt att prata om förhållningssätt och värdegrund i hela arbetslaget. En av dem säger även att: ”*i diskussioner får man möjlighet att formulera vad man tycker och tänker, man får också möjlighet att synliggöra och motivera det man står för, för att kunna förändras behöver man ibland bli ifrågasatt.*” Fritidspedagogen tillägger även att det är viktigt att hålla frågeställningar levande i arbetslaget. En annan fritidspedagog säger att de också har pedagogiska diskussioner men de diskuterar inte värderingar utan de följer upp barn som har eller har haft svårigheter.

En del av fritidspedagogerna menar att synliggörande för dem själva handlar om att konkret kunna se vad som saknas i den dagliga verksamheten. Ett par av fritidspedagogerna nämner att de försöker synliggöra den dagliga kontakten de har med barnen. De berättar att de har krysslistor där de kryssar av de barn som de har haft kontakt med. En av dem berättar speciellt om en metod som kallas för barometern som går ut på att synliggöra bemötandet av barnen under en dag. Metoden hjälper dem att synliggöra deras kontakt med barnen. Metoden beskrivs på följande sätt: ”*De som vi bemött positivt sätter vi ett plus framför, de som vi skällt på sätter vi ett minus framför, de vi inte sett alls sätter vi ett minus framför, därigenom kan vi se vad vi behöver jobba mer på, sedan kan metoden användas som underlag för diskussion.*”

Nästan ingen fritidspedagog dokumenterar fritidsverksamheten skriftligt. En del skriver dock ner planeringar. En pedagog berättar att de dokumenterar i en loggbok där de skriver vad som hänt och där kan de även skriva ner tankar om vad som kan bli bättre. En annan fritidspedagog berättar att skriftliga utvärderingar görs för dem själva då de haft lektioner i skolan. Fritidspedagogen uttrycker även att hon inte alltid ser någon mening med allt

pappersarbete och säger att det oftast inte är någon som tar illa vid sig om det inte lämnas över något dokumenterat till nästa pedagog som ska ha barnen. Fritidspedagogen säger också att det inte alltid är någon som kontrollerar att de utvärderar eller har utvärderat.

5.4 Förutsättningar

Samtliga fritidspedagoger berättar att de har stöd av rektorn vid kvalitetsredovisningen. Däremot anser nästan alla att de förutom detta inte har särskilt stort stöd i utvärderingar av det dagliga arbetet i fritidsverksamheten. En av dem uttrycker vilket stöd som speciellt saknas och säger: *”Fritidspedagoger behöver mer vägledning av rektorn med att tolka mål och uppdrag, ledningen måste också bli bättre på att hålla ihop kvalitetsarbetet, många gånger tappar ledningen bort fritidspedagogerna.”* En del menar att rektorn ser dem som självgående och att rektorn litar på deras goda omdöme. Ett par av fritidspedagogerna berättar att de har speciella utvärderingsdagar varje termin, men de dagarna är ofta uppstyckad med andra saker. Rektorn vill ofta få in så mycket som möjligt och prioriterar inte alltid fritidsverksamheten. En del ser även att fritidsverksamhet inte utvärderas i lika hög grad som skolverksamhet vid gemensamma utvärderingar i arbetslaget.

Nästan alla fritidspedagogerna säger att de har för lite tid till utvärdering av fritidsverksamheten. En del av fritidspedagogerna berättar att de har fått kräva mer tid till utvärdering. Tiden ses som en viktig förutsättning för att hinna utvärdera och tänka på vad de ska göra i verksamheten. En del av fritidspedagogerna säger även att de har för lite tid för att utvärdera samverkan. De menar att lärarna och fritidspedagogerna inte hinner sitta ner och samtala utan de får utvärdera på deras raster och då blir det oftast korta ordbyten. En del av fritidspedagogerna uttrycker också att de har svårt att förklara och lyfta fram sin yrkeskompetens. En av dem berättar att hon upplevt att annan personal på skolan inte riktigt är insatta i vad fritidspedagogerna gör.

En fritidspedagog uttrycker även ett missnöje över att inte ha någon ställtid mellan skolan och fritidshemmet. De har även mycket tid i barngrupp i jämförelse med vad lärarna har. Detta betyder att de inte riktigt har möjlighet att förbereda eller utvärdera fritidsverksamheten och innebär att kvaliteten i fritidsverksamheten minskar. När inte ställtiden finns påpekar fritidspedagogen att tiden måste tas på förtroendetiden och då hinner hon inte med alla saker hon tänkt göra på förtroendetiden vilket bildar en ond cirkel.

Samtliga fritidspedagoger anser att de får lägga sin målsättning efter de ramar som finns i verksamheten. Trots att fritidspedagogerna har små lokaler och låg personaltäthet gör de det

bästa möjliga efter deras förutsättningar och anpassar sitt arbetssätt efter det. Till exempel säger en av dem att hon dragit lärdom av hur hon ska göra för att hantera en stor barngrupp och litet utrymme. Det kan till exempel handla om att inte ha för mycket saker framme eller att göra fler utflykter. En annan fritidspedagog tillägger att det handlar mycket om vilken inställning man har och uttrycker detta på följande sätt: *”Det är viktigt att inte låsa sig om man får sämre förutsättningar som till exempel mindre lokaler, då gäller det att i stället tänka att det här klarar vi.”* Samtliga fritidspedagoger ser överlag relativt positivt på deras egna förutsättningar för att hålla god kvalitet, men säger också att det kan alltid bli bättre. De önskar bland annat att det skulle kunna vara lite mer personal eller mindre barngrupper.

5.5 Sammanfattning av resultat

Samtliga fritidspedagoger anser att det är viktigt att utvärdera för att de ska kunna utveckla och förnya sig själva och sina verksamheter. Fritidspedagogerna anser att kvalitet har med upplevelser och värderingar att göra och därför menar de att kvalitet inte kan mätas fullt ut. Fritidspedagogerna ser många svårigheter med kvalitetsarbete, bland annat att mäta och utvärdera en del mål. De menar att det är lättare att mäta synliga saker som till exempel resultat. När målen blir svårtolkade eller luddiga ser även en del fritidspedagoger att det kan vara svårt att skriva ner utvärderingarna på papper. Att formulera sig på papper ses som svårt och tidskrävande.

Samtliga fritidspedagoger menar att utvärderingar sker genom kontinuerlig registrering av omgivningen. Utvärderingar görs muntligt samt skriftligt genom enkäter en gång om året. Det skiljer sig ganska mycket mot vad de utvärderar i det dagliga arbetet och även på hur de synliggör arbetet för sig själva och föräldrar. Samtliga gör en större utvärdering varje år som mynnar ut i en kvalitetsredovisning. Samtliga fritidspedagoger upplever att rektorn ger tydliga instruktioner för kvalitetsredovisningen. Däremot anser nästan alla att rektorn ofta missar fritidspedagogerna i det dagliga arbetet och en del uppger att de har svårt att lyfta fram sin yrkesroll. Nästan alla anser också att de inte har tillräckligt med tid till utvärdering. En del fritidspedagoger upplever även att skolverksamhet utvärderas i högre grad än fritidsverksamhet.

6 Diskussion

I denna uppsats ville vi undersöka hur fritidspedagoger ser på kvalitetsarbete samt ta reda på hur de går tillväga för att kvalitetsutveckla sin verksamhet. Vi vill även undersöka vilka förutsättningar fritidspedagogerna har för att kvalitetsutveckla sin verksamhet. Resultatet visar att en del av respondenterna upplever att en del mål är luddiga och svårtolkade. Johansson (2001) och Rapp (2006) menar att mål som är svårtolkade oftast inte är riktigt preciserade. Vi tror att en tydlighet i början av planeringsfasen underlättar vid utvärderingar. Vid planeringar behöver man tydligt definiera hur man ser på målen och hur man ska göra för att nå dem. Samtliga respondenter nämner att de i utvärderingar av det dagliga arbetet är medvetna om och utgår från fritidshemmets uppdrag och mål. Enligt Skolverket (1999) är det viktigt att göra både barn och föräldrar delaktiga i utvärderingar. I vår undersökning uppfyllde inte respondenterna detta fullt ut. För att fritidspedagoger ska kunna lyckas med uppdraget måste de utgå från barnens intresse och samverka med föräldrar. Det är viktigt att föräldrar får information om verksamheten och att verksamheten synliggörs för föräldrar. Vi tror att en tydlighet i vad fritidshemmet har för mål och uppdrag kan minska misstolkningar från föräldrarna sida.

När det gäller tillvägagångssätt vid utvärderingar i det dagliga arbetet har respondenterna inget tydligt fokus utan det som kommer upp just för tillfället utvärderas. Enligt denna strategi tror vi att det blir lätt att glömma någon aspekt. Till exempel ser vi att Pedagogisk Kvalitet i Skolan (PQS) är ett bra hjälpmedel för att få med alla delarna i en utvärdering av verksamheten. Vi ser att metoden är ett bra hjälpmedel för att kartlägga lärandemiljön och kan också fungera som ett verktyg för diskussion. Macbeth och McGlynn (2002) tar upp att utvärderingar inte är något som bara ska ske på rektorns uppdrag, utan det är något som ska göras hela tiden. Trots detta har nästan ingen av respondenterna egna planer eller tillvägagångssätt för att utvärdera verksamheten. Samtliga respondenter ser att en del mål är svåra att utvärdera och därmed kan det vara en fördel att ha flera metoder för utvärderingar. Liksom Scherp (2005) och Settergren (2003) anser vi att det behövs ett bredare underlag för att undersöka kvalitet i verksamheten än bara enkäter eftersom enkäter inte ger någon helhetsbild av verksamheten. För att kunna se sig själv och sitt eget handlande ser vi att filminspelningar och observationer är bra metoder att utgå ifrån vid utvärderingar. Att se och höra sig själv på film kan ge insikter som man annars inte skulle få. Genom observation kan till exempel förhållningssätt komma upp till ytan och bli föremål för reflektion och insikt.

Detta är också något som borde ingå i det kontinuerliga kvalitetsarbetet. Skolverket (1999) skriver att dokumentation även kan hjälpa fritidspedagoger att synliggöra verksamheten. Skolverket (2000a) rapporterade att det var få fritidspedagoger som dokumenterade sin verksamhet. Detta är något som vi ser att våra respondenter inte heller prioriterar. Anledningar till varför nästan ingen dokumenterar verksamheten skriftligt tror vi kan bero på att det saknas feedback och samtal efter deras utvärderingar. Respondenterna nämner att det är krångligt och tidskrävande att dokumentera verksamheten, frågan är om det inte blir ännu svårare att utvärdera om man bara har minnen att utgå från.

Några respondenter upplever att skolledare och arbetslag inte prioriterar utvärdering av fritidsverksamhet. Respondenterna känner sig åsidosatta vid bland annat gemensamma utvärderingsdagar med skolan. En respondent uppger även att de inte har samma förutsättningar till kvalitetsarbete som de anser att lärarna har när det gäller avsatt tid till förberedelse inför aktiviteter och utvärderingstillfällen. En del av respondenterna säger även att de har fått kräva tid till planering av och utvärdering av fritidsverksamheten, det är inget som har varit självklart från ledningen. Att inte fritidsverksamhet prioriteras i arbetslaget är något som även vi har upplevt under våra VFU-perioder, mycket tid går åt till skolverksamhet. Vi anser att hela skoldagen har betydelse och att även fritidsvistelsen ska vara utvecklande för barnen, om fritidshemmet ska komplettera skolan behövs en ökad diskussion hur detta ska ske. Pedagogerna behöver som Scherp (2005) skriver diskutera hur de ser på barn och ungdomars lärande. Som det ser ut på de verksamheter vi undersökte har inte många respondenter möjlighet till detta på grund av för lite tid till diskussioner och utvärderingar.

Enligt Macbeth & Mcglynn (2002) bör utvärderingar innehålla bedömningar kring kulturen i verksamheten, men i vår undersökning var det få som undersökte detta. Johansson (1999) skriver i sin forskningsrapport att pedagoger oftast bara kommer till det första stadiet i planeringar där de tar upp allmänna saker för verksamheten. Våra respondenter antyder också att det är lätt att fastna i det första stadiet. En anledning till att inte alla kommer ner på en djupare diskussion tror vi dels beror på för lite tid, dels på för lite vägledning av ledningen och dels på för lite struktur. Finns inte tiden eller strukturen finns också en risk att utvärderingar inte når ett djup. Under vår utbildning till lärare med inriktning mot fritidshem fick vi pröva en metod som kallades för "Lärande samtal" som gick ut på att allas värderingar och kunskaper ska lyftas till ytan utan någon yttre bedömning. Allas åsikter lyfts fram genom

en ledare som leder samtalet och låter alla komma till tals. Denna metod ser vi skulle vara ett bra alternativ att använda sig av på utvärderingar och i pedagogiska diskussioner.

Vi anser att skolledaren behöver stödja fritidspedagoger och lyfta fram deras uppdrag och yrkesroll i diskussioner samt hjälpa dem att synliggöra mål. Enligt Rapp (2006) är detta något som skolledaren ska göra. Vi anser att det behövs en tydligare struktur och vägledning från ledningen om fritidspedagogens tysta kunskap ska kunna synliggöras. Med tanke på de svårigheter som respondenterna upplever med kvalitetsarbete och de brister som finns i sättet att utvärdera, ser vi att de skulle behöva mer vägledning. Till exempel kan yttre granskningar hjälpa pedagoger att komma vidare i sitt kvalitetsarbete. Vi ser inte att skolan nödvändigtvis måste granskas av en utbildningsinspektion, utan det kan handla om att en annan oberoende person observerar verksamheten. Genom en givande diskussion med observatören efteråt kan pedagogerna få möjlighet att reflektera över vad de gör och varför. Diskussionen kan hjälpa dem att komma till insikt med sådant som behövs förändras. Vi anser liksom Fejan Ljunghill (2005) att verksamheten först och främst måste ha en inre och kontinuerlig utvärdering för att utveckling ska äga rum. Enligt internationell forskning bör ögonen riktas mer på den inre utvärderingen. Inspektioner kanske också borde gå ut på att granska pedagogernas egna utvärderingar och hjälpa dem att utveckla sina tillvägagångssätt.

6.1 Metoddiskussion

Våra intervjuer hade väldigt stor variationsvidd angående tiden. Den intervju som tog kortast tid var kort men koncist, dock tycker vi att intervjun inte nådde djupet som med de andra respondenterna. Vi kände att personen som tog kort tid på sig nog egentligen hade mer att ge. De andra sa också hellre för mycket än för litet, vilket också förklarar intervjuernas variation i tid. Vi tycker att intervju var och är den mest passande metoden för att komma åt våra frågeställningar som vi tidigare nämnt. I en intervju blir till exempel svaren mer omfattande än enkäter då respondenterna har ett friare utrymme att svara på. Sedan är det en fördel att man i en intervju kan lyssna på tonfall och kunna ha med detta i tolkningen. Det finns dock en del faktorer som kan ha påverkat svaren, till exempel kan intervjusituationen pressa respondenterna, göra dem nervösa så att de svarar på ett sätt de annars inte skulle ha gjort. Respondenterna kan ha blivit extra nervösa då vi spelade in intervjuerna på band. Betoning av ord eller vårt kroppsspråk kan också ha påverkat respondenterna på olika sätt. Vi försökte så gott det gick att vara medvetna om dessa faktorer i vår undersökning.

6.2 Vidare forskning

För att forska vidare i detta ämne vore det intressant att se hur barn och föräldrar ser på utvärderingar, hur de blir delaktiga och om de ser att utvärderingar gör någon skillnad i verksamheten. Detta skulle man sedan kunna jämföra med fritidspedagogernas svar. Det skulle också vara intressant att jämföra skillnader på utvärderingar i olika kommuner. Sedan är även rektors synvinkel intressant att undersöka, hur de ser på kvalitetsarbetet, hur de fördelar resurser och hur de anser att de stödjer och vägleder fritidspedagogerna. Det skulle också vara intressant att forska på hur samstämmiga en arbetsgrupp är kring värderingar, fokus vid utvärderingar och syn på uppdrag och mål.

7 Referenser

- Asplund Carlsson, M., Pramling Samuelsson, I. & Kärrby, G. (2001). *Strukturella faktorer och pedagogisk kvalitet i barnomsorg och skola*. Stockholm: Skolverket.
- Bell, J. (2000). *Introduktion till forskningsmetodik* (B. Nilsson övers.). Lund: Studentlitteratur.
- Benford, M. (1999). *Kvalitet i skolor och klassrum: och hur man mäter den* (L. Nilsson övers.). Solna: Ekelund.
- Bryman, A. (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber Ekonomi.
- Dalin, P. (1994). *Skolutveckling Teori*. Stockholm: Liber.
- Dalin, P., & Rust, V.D. (1996). *Towards Schooling for the Twenty-First Century*. London: Casell.
- Ejvegård, R. (1996). *Vetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Fejan Ljunghill, L. (2005). Utvärdera lärarnas egen utvärdering. *Pedagogiska magasinet*, 2, 26-29.
- Henry, E. (2006). *Termlexikon i pedagogik, skola och utbildning*. Lund: Studentlitteratur.
- Johansson, B. (2001). *Bruk - för kvalitetsarbete i förskola och skola*. Stockholm: Skolverket.
- Johansson, I. (1999). *Samarbete- effektivitet- kvalitet i integrerade verksamheter för sexåringar, skola och fritidshem. Teoretiska utgångspunkter och resultat*. (1999:5) Stockholm: Forsknings- och utvecklingsenheten.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Kärrby, G. (1992). *Kvalitet i pedagogiskt arbete med barn*. Stockholm: Stockholm : Allmänna förlaget.
- Kärrby, G., Sheridan, S., Giota, J., Däversjö Ogefelt, A., & Björck, Å. (2003). *Pedagogisk kvalitet i skolan - PQS*. Lund: Studentlitteratur.
- Kärrby, G. (2000). *Svensk förskola – Pedagogisk kvalitet med socialpolitiska rötter*. (Rapporter från Institutionen för pedagogik nr 6:2000). Borås: Högskolan i Borås.
- Lander, R. (1995). Professionella möjligheter och risker i utvärdering och uppföljning. I Lärarförbundet. (Red.). *På jakt efter sanningen* (pp. 24-39). Stockholm: Lärarförbundet.
- Lundberg, G. (2004). Kvalitetstid. I K. Holmlund (Red.), *Vad har kvalitet med skolan att göra?* (pp. 67-79). Lund: Studentlitteratur.
- Lundgren, U.P. (1996). *Pedagogisk uppslagsbok*. Stockholm: Informationsförlaget.
- Lärarförbundet., & Lärarnas riksförbund. (2005). *Vi värderar kvalitet – om självvärdering och lärares utvecklingsarbete*. Stockholm: Lärarförbundet.
- Macbeth, J., & McGlynn, A. (2002). *Självvärdering; Vad har skolan att vinna?* Stockholm: Lärarförbundet.
- Rapp, S. (2006). *Är skolan för alla? En handbok om skolutveckling och ökad måluppfyllelse*. Stockholm: Nordstedts juridik.
- Regeringens skrivelse. (1996/97:112). *Utvecklingsplan för förskola, skola och vuxenutbildning - kvalitet och likvärdighet*. Stockholm: Fritzes.

- Scherp, H.Å. (2005). Ytligt sätt att bedöma kvalitet. *Pedagogiska magasinet*, 2, 38-44.
- Settergren, P. (2003). *Bättre skola. Om kvalitet och kvalitetsutveckling i grundskolans arbetsmiljö och undervisning*. Solna: Ekelund.
- Sjøberg, S. (2005). TIMSS och PISA brickor i det politiska spelet. *Pedagogiska magasinet*, 2, 10-19.
- Skolverket. (1999). *Allmänna råd med kommentarer för fritidshem*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket. (2000a). *Finns fritids? En utvärdering av kvalitet på fritidshem*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket. (2000b). *Nationella kvalitetsgranskningar 2000*. Stockholm : Skolverket
- Skolverket. (2003). *Gruppstorlekar och personaltäthet i förskola, förskoleklass och fritidshem*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket. (2005). *Att inspektera för att förbättra – ett informationshäfte om skolverkets utbildningsinspektion*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket. (2006a). *Lpo 94*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket. (2006b). *Skolverkets lägesbedömning 2006*. Stockholm: Skolverket.
- Starrin, B., & Svensson, P.G. (1994). *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Lund: Studentlitteratur.
- SOU 1988: 20*. En förändrad ansvarsfördelning och styrning på skolområdet. Stockholm: Allmänna förlaget.
- Trost, J. (2005). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Inledning

Vilken utbildning har du?

Vad är du anställd som nu?

Intervjufrågor

1. Är du delaktig vid utvärdering av skola och fritidshem?
2. På vems uppdrag utvärderar ni verksamheten?
3. Hur ser du på nyttan med era utvärderingar?
4. Hur utvärderar ni fritidsverksamheten?
5. Vad utvärderar ni i verksamheten?
6. Vilka hjälpmedel har ni för att utvärdera fritidsverksamheten?
7. Hur dokumenterar ni verksamheten?
8. Hur synliggör ni målen i fritidsverksamheten för er själva och för andra?
9. Vilka involveras i kvalitetsarbetet?
10. Finns det några mål som är svåra att utvärdera i fritidsverksamheten? Vilka, hur utvärderar ni dessa?
11. Hur arbetar ni vidare efter utvärderingar?
12. Vilket stöd har ni från rektorn i ert kvalitetsarbete?
13. Hur samverkar fritidspedagoger och lärare i utvärderingar?
14. Har ni goda möjligheter att utvärdera fritidsverksamheten?
15. För vems skull utvärderar ni fritidsverksamheten?
16. Vad är syftet med era utvärderingar?
17. Har ni förutsättningar för att uppnå/hålla hög kvalitet på fritids? -Motivera/förklara
18. Vad är hög kvalitet i fritidsverksamheten för dig?
19. Tycker du att kvalitet är något som kan mätas? -Motivera/förklara.